

**ROCZNIK
TOMASZOWSKI**

6

Wydano dzięki pomocy finansowej:
Urzędu Miasta w Tomaszowie Lubelskim
Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie
Starostwa Powiatowego w Tomaszowie Lubelskim

Tomaszowskie Towarzystwo Regionalne

ROCZNIK TOMASZOWSKI

6

PL ISSN 0209-0414

Tomaszów Lubelski 2017

WYDAWCA

Tomaszowskie Towarzystwo Regionalne im. doktora Janusza Petera
w Tomaszowie Lubelskim

RADA NAUKOWA

Andrzej Janeczek, Andrzej Kędziora, Franciszek Leśniak, Jan Lewandowski
Hubert Łaskiewicz, Marek Mądzik, Jacek Zygmunt Sawicki, Marian Surdacki
Jan Tęgowski, Andrzej Urbański, Andrzej Wrzyszc

REDAKCJA

Marek Sioma (redaktor naczelny)
Janusz Brodowski (zastępca redaktora naczelnego i sekretarz redakcji)
Wojciech Dziedzic (redaktor tematyczny), Mariusz Skorniewski (redaktor tematyczny)

RECENZENCI TOMU

dr hab. Jacek Chachaj, prof. dr hab. Jarosław Kłaczek, dr Janusz Kłapeć, dr Marek Konstankiewicz
dr hab. Adam Kopciowski, dr hab. Krzysztof Łatawiec, dr Monika Napor, dr hab. Małgorzata
Nossowska, dr hab. Arkadiusz Śtasiak, prof. nadzw., dr hab. Dariusz Szewczuk

TŁUMACZENIE STRESZCZEŃ NA JĘZYK ANGIELSKI

Waldemar Fugas

REDAKCJA I KOREKTA

Teresa Dunin

PROJEKT OKŁADKI

Mikołaj Malarczyk

Na okładce: Dr Eustachy Nowicki, kurator Okręgu Szkolnego Lubelskiego, wizytuje 7 czerwca 1929 r. budowę Państwowego Gimnazjum im. Bartosza Głowackiego w Tomaszowie Lubelskim. Zdjęcie pochodzi z Kroniki Państwowego Gimnazjum im. Bartosza Głowackiego, t. 1. Pokolorowane, staraniem Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Tomasza Zamojskiego w Tomaszowie Lubelskim, jest elementem stałej wystawy w bibliotece.

© Copyright by Tomaszowskie Towarzystwo Regionalne
im. doktora Janusza Petera w Tomaszowie Lubelskim, 2017

Nakład 400 egzemplarzy

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja papierowa

ADRES REDAKCJI

ul. Zamojska 2, 22-600 Tomaszów Lubelski
<http://www.ttr-tomaszów.pl>, e-mail: jbrodowski@op.pl

SKŁAD I ŁAMANIE KOMPUTEROWE

Wydawnictwo „Morpol” s.c. M. Malarczyk, A. Wyka-Malarczyk
Zemborzyce Wojciechowskie 100A, 20-515 Lublin

DRUK I OPRAWA

Drukarnia „Tekst” E. Zonik i wspólnicy s.j.
ul. Wspólna 19, 20-344 Lublin

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY

<i>Dariusz Kupisz</i> – Tomaszów Lubelski i okolice w dobie wojen połowy XVII wieku... 7	
Abstract: Tomaszów Lubelski and its vicinity in the era of wars in the half of the 17 th century.....	18
<i>Zdzisław Pizun, Ryszard Gawryś</i> – Właściciele ziemscy w miasteczku Lubycza Królewska (1787–1939).....	19
Abstract: The landowners of the town of Lubycza Królewska (1787–1939).....	40
<i>Mariusz Lewko</i> – Sapiehowie z Siedlisk we wspomnieniach Matyldy z Windisch-Graetzów Sapieżyny – przyczynek do dziejów ziemiaństwa na Roztoczu.....	43
Abstract: The Sapieh family from Siedliska in the memories of Matylda Windisch-Graetz Sapieżyna – the history of landed-gentry in Roztocze.....	63
<i>Wojciech Dziejic</i> – Z dziejów tomaszowskich kolei – w 130. rocznicę istnienia.....	65
Abstract: Brief history of the railway system in Tomaszów – 130 th anniversary of its existence.....	99
<i>Tomasz Róg</i> – Zarys dziejów Żydów lubyckich w dwudziestoleciu międzywojennym 101	
Abstract: The outline of the history of Jews in Lubycza during the interwar years 110	
<i>Robert Czyż</i> – Dyrektorzy i profesorowie Państwowego Gimnazjum Koedukacyjnego im. Bartosza Głowackiego w Tomaszowie Lubelskim w okresie międzywojennym, na podstawie wspomnień i materiałów źródłowych – część 1.....	111
Abstract: The principals and teachers of the Public Coeducational Bartosz Glowacki Junior High School in Tomaszow Lubelski during the interwar period, based on memories and primary sources – part 1.....	131
<i>Tomasz Hanejko</i> – Działalność Rady Głównej Opiekuńczej w Tomaszowie Lubelskim w latach 1940–1944.....	133
Abstract: The activity of Central Council Of Social Care (RGO) in Tomaszów Lubelski in the years of 1940–1944.....	154
<i>Jarosław Joniec</i> – Komendanci obozu zagłady w Bełżcu.....	155
Abstract: The commandants of Belzec extermination camp.....	169

<i>Ewa Koper</i> – Skutki II wojny światowej w powiecie Tomaszów Lubelski – zarys problematyki	171
Abstract: The effects of WW II in Tomaszów Lubelski powiat – outline of the topic	186
<i>Anna Bartko-Malinowska</i> – Kościół pw. Świętego Jana Nepomucena w Suścu – dzieje budowy i konsekracji świątyni	187
Abstract: Saint John Nepomucene church in Susiec – the history of its construction and consecration	200
<i>Katarzyna Warmińska-Mazurek</i> – Wielowymiarowa wartość zabytku na przykładzie cerkwi prawosławnej pw. Świętego Mikołaja Cudotwórcy w Tomaszowie Lubelskim	201
Abstract: Multidimensional value of historical monuments patterned on the eastern orthodox church of St. Nicholas the Miracle-Maker in Tomaszów Lubelski	217
<i>Marek Bielecki</i> – Zrzeszenia katolickie w Tomaszowie Lubelskim w świetle obowiązujących regulacji prawnych. Zarys problematyki	219
Abstract: Catholic associations in Tomaszow Lubelski in the light of existing legal and regulatory framework. The outline of the issue	234
MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	
<i>Jerzy Lewczyński ps. Marian</i> – Akcja „Burza”	235
MISCELLANEA	
<i>ks. Krzysztof Grzesiak</i> – Monaster unicki Zamczysko koło Suśca	249
<i>Łukasz Wyszyński</i> – Kafel z Tomaszowa	257
<i>Henryk Welcz</i> – Jan Mazurek – kapelmistrz i trębacz z Majdanu Górnego	261
RECENZJE	
Mirosław Józef Tereszczuk, <i>Towarzystwo Gimnastyczne Sokół w Tomaszowie Lubelskim. Dawniej i dziś</i> , Tomaszów Lubelski 2016, ss. 218 – Robert Czyż	265
<i>Galicja na józefińskiej mapie topograficznej 1779–1783</i> , tom 8, część A i B, sekcje 160–162, 180–182, 202–205, 226–229, 251–255, 283–286, wydał Andrzej Janeczek przy współpracy Bogusława Dybasia i Łukasza Walczego, Warszawa 2015 (część A: wstępno-opisowa, ilustrowana, w języku polskim i niemieckim, format książki A4, ss. 284; część B: arkusze luźne, pełnokolorowe reprodukcje w formacie oryginalnym, 28 map w pudełku) – Mariusz Koper	270
Ks. Hermenegild Frąkała, <i>Dawałem słowo i przykład życia</i> , Tomaszów Lubelski 2012, ss. 238 – ks. Edward Walewander	276
Agnieszka Martinka, <i>Połowinka. Rowerem na Ural, do miejsca zstania Ojca. Wspomnienia Ojca, wspomnienia córki</i> , Lublin 2016, ss. 480 – Wojciech Dziedzic	279
Z ŻAŁOBNEJ KARTY	
<i>Izabela Winiewicz-Cybulska</i> – Roman Mucha – wspomnienie	283
<i>Wojciech Dziedzic</i> – Pamięci dr. Waldemara Wojciecha Bednarskiego	287
KRONIKA	
Wydarzenia w mieście w 2016 roku	291